

AZ ÖRDÖGSZEKÉR BŰVKÖREI

Ötször törtek be a tiszaszentmiklósi művelődési egyesület épületébe – Véletlen-e, hogy mindez egy magyar kultúrkörrel történt?

Furcsa helységnévtábla fogadja az utazót, egy torzszülött, amelyen ez áll: Ostojícivo – Osztojityevo. (Szegény, doktor Tihomir Ostojíc, ezt bizonyára ő sem gondolta!) A nyelvhasználati törvény eredménye ez a felemás szerzemény, jelzi, hogy a községben nem hivatalos nyelv a magyar, tehát csak a település szerb nevét tüntethetik fel – magyar helyesírással. Pedig Észak-Bánátban vagyunk, olyan területen, ahol talán még tömbmagyarságról lehet beszélni, sőt közigazgatásilag a falu egy magyar többségű községhez, Csókához tartozik.

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint Csóka községnek valamivel több mint 15 ezer lakosa van, ebből mintegy 8600 magyar. A hatalom viszont a Jugoszláv Baloldal kezében összpontosul. De tény az is, hogy Vajdaság-szerte csak nagyon kevesen tudják, Ostojícivo magyar (még-hozzá milyen szép!) neve Tiszaszentmiklós. Számtalanszor tapasztaltam, ha így emlegetem, a legtöbben egyszerűen azt hiszik, hogy Magyarország van, vagy zavartan megkérnek, mondjam meg államnyelven is.

A helyzet ismerői szerint a falu magyarsága minden tekintetben háttérbe szorul, és ez az állapot – ahogyan ők fogalmazznak – már hosszú évtizedek óta tart. Nem a két legutóbbi háborút emlegetik, még csak a második világegést sem, hanem egészen az elsőkig mennek vissza. Azt állítják, az összlakosság száma – 3000 lélek – azóta ugyanazon a szinten mozog, de a magyarok az akkori 1200-1300 helyett csak 900-an vannak.

Talán felesleges is sorolni – hiszen miért lenne itt másként –, hogy az iskolában 4-5 gyerekkel indul egy-egy osztály, az állandóan ingázó magyar pedagógusok erejéből csak az órák megtartására futja, alig van munkalehetőség, a fiatalok inkább a távozást választják. (Ezzel magyarázható az is, hogy a nyári nemezelőtábor szinte valamennyi résztvevője zentai volt, de a legtöbben a nagyszüleiknél vagy a rokonaiknál vendégeskedtek.) Mégis kissé túlzónak tartom annak az összefoglalónak a címét, amely alig egy éve jelent meg: A kihálásra ítélt falu.

ELSZÁNT FIATALOK

A magyar művelődési életet 1995-ben sikerült újraélesztenie néhány, mondhatnám a már jól bevált közhellyel, lelkes, de inkább elszánt fiatalnak. A művelődési egyesületre ugyanis az ötvenes évek végén, az akkori szokás szerint ráborították a nagy közös kast, amivel gyakorlatilag meg is szűnt. A vagyonát elherdálták, a tulajdonában lévő mozi épületét lebontották, az épülete helyére pedig kocsmát építettek. A csoport, amely a Tizsaszentmiklós Magyar Kultúrkör nevet vette fel, ilyen örökséggel a tarsolyában kénytelen volt a katolikus plébánia helyiségeiben berendezkedni. Sajnos a parókia is lakatlan, Pósa Gyula atya Szajánból jár misézni. Az épületen lassan az enyészet lesz úrrá, pedig olyan hangulatosak az ódon bútorokkal berendezett szobák, a hatalmas konyha, sarkában a zöld kandallóval.

A kultúrkör különálló épülete az udvarban található. Látszik, hogy szeretettel rendezték be. A bútorzat ugyan régi, innen-onnan összeguberált – ahogyan ők mondták –, de a batikolt függönyök és terítők, a nemezszőnyegek a falon (az eddigi öt tábor lakóinak közös munkái) nagyon kellemessé, fészekmeleggé teszik, amit kiegészít még a tévé, a videó és a magnó. Itt van a könyvtár, amelynek – panaszuk szerint – igencsak kevés az olvasója, ebben a helyiségben állítják össze a *Szabad Hét Nap* egyik mellékletét, a *Bánáti Újságot*, és próbálják meg elfaxolni az írásokat, gyakran fél napig tartó türelmes tárcsázással, mert a faluból alig lehet kimenő telefonvonalat kapni.

Pontosabban: telefaxuk már nincs. És a tévé, a videó meg a magnó is eltűnt. Ellopták. Augusztus közepe felé kirabolták a tizsaszentmiklói Tizsaszentmiklós Magyar Kultúrkört. (Kicsit zavaró a nevükben ez a duplázás, de olyan jó kimondani. Mintha cinikusan arra gondoltak volna, ideje megtanulni ezt a kicsit talán hosszú, de annál szebben csengő magyar nevet, ezért valahányszor megemlítik őket, legyen ott mindjárt kétszer is.)

AZ ÖTÖDIK

A történet azonban – amelyben sorozatos betörésekről, községi és rendőri érdektelenségről kell szólni – nem itt kezdődik. Éppen az ötéves *Bánáti Újságot* ünneplik, bizonyára nem is kellene most elszomorítanom őket, de tudom, a vidámságuk most félig-meddig álca. Örülnek a vendégeknek, a gond viszont már hetek óta nyomasztja őket. REPERGER MIKLÓS, a kultúrkör elnöke (ő is Zentán él, de a családi és a baráti szálak visszahúzzák), BERÁK BENITTA, a *Bánáti Újság* szerkesztője és MOLNÁR ATTILA ül le velem a parókia ebédlőjében. Miklós kezdi:

– Az első betörés októberben volt, aztán novemberben a másik. Ezt követte egy újabb éppen újév hajnalán, majd a háború alatt, és végül ez az utolsó augusztusban, a nemezelőtábor után.

Tíz hónap alatt ötször. A forgatókönyv mindig egyforma volt?

R. M.: Nem. Első alkalommal a paplakban és a mi épületünkben is feltúrtak mindent, kiforgatták a fiókokat, szétdobálták a könyveket, de úgy látszik, nem találták meg az általuk keresett dolgokat, mert nem vittek el semmit.

– Csak egy nagy ollót – szúrja közbe csendesen Benitta, és ezen mindannyian elmosolyodnak.

R. M.: A szilveszterezést a kultúrkör a szövetkezet éttermében rendezte meg. A multság alatt valakik, azóta is ismeretlen tettesek, a vendégek gépkocsijairól leszaggatták a rendszámtáblát, letépték az ablaktörlőket. Ezeket másnap megtaláltuk, pár száz méterrel odébb, a parókia körül voltak szétdobálva. Akkor vettük észre, hogy a kaput is feltörték, de továbbra sem hiányzott semmi.

M. A.: A plébániára csak először mentek be, aztán mindig mi voltunk az érdekesebbek, de csak felfeszítették az ajtót, láttuk a kutatás nyomait, viszont minden a helyén maradt.

R. M.: Ötödször és – reméljük – utoljára már nem voltak ilyen kíméletesek. Alaposan összepakoltak, minden értékesebb ingóságunkat elvitték: a tévét, a videót, a magnót, a telefaxot, kábeleket...

Ha mindegyik betörést jelentettétek a rendőrségen, akkor bizonyára már jól ismernek titeket.

R. M.: Természetesen minden alkalommal azonnal értesítettük a csókai rendőrséget, de hiába. Kijöttek, kicsit körülnéztek, de semmit sem csinálnak. Legalábbis mi így látjuk, hiszen nem leplezték le a tetteseket.

M. A.: Emlékeztek, első alkalommal két forgalmistát küldtek ki. Hát milyen hozzáállás ez?

B. B.: Igaz, utoljára mindenkinél voltak, akiről csak tudták, hogy részt vett a nemezelőtábor szervezésében, illetve megfordult a kultúrkörben. Kérdezték tőlünk, kire gyanakszunk mi, neveket is soroltak, talán azt várták, hogy rábólintunk valamelyikre? Arról is érdeklődtek volt-e valamilyen vita, esetleg veszekedés közöttünk, vagy nézeteltérés, szerelmi ügy... Nálam például háromszor voltak, mindig másik két rendőr, de állandóan ismételték önmagukat: felírták az adataimat és feltették ugyanazokat a kérdéseket. Azt mondták, majd jelentkeznek, de arra azóta is hiába várok.

Ez olyan, mintha titeket gyanúsítanának?

M. A.: Téged gyanúsítottak?

B. B.: Amikor nálam voltak, akkor nem, de honnan tudjam, hogy mit mondtak másoknak?

M. A.: Ez az épület nem az utcán van, hanem benn az udvarban, zárt területen, fallal körülvéve. A tettesnek tudnia kellett, hogy amit keres, azt hol találhatja meg, mert a parókiára most be sem ment. Talán többen is voltak, hiszen egy tévét elég nehéz kivinni. A kaput nem törték fel, a fal mellett téglák voltak lépcsőzetesen felállítva, azon másztak be.

MIÉRT ÉPPEN...

Szerintetek minden alkalommal ugyanazok járhattak itt?

B. B.: Azt hiszem, nem. Az utolsó betöréskor a helybeli iskolából is vittek el dolgokat, meg talán Csókán is hasonló eset történt. Az első négy más volt, de ezeknek bizonyára az a szándékuk, hogy pénzt keressenek, eladják a lopott holmit.

M. A.: És miért érné meg valakinek hosszú hónapokat várni, négyszer betörni ugyanoda, hogy csak ötödszörré vigye el azt, amit kiszemelt? Azt, hogy az iskolában vagy a plébánián lehet valami értékes, egy idegen is sejtheti. A mi székhelyünk azonban a központon kívül van, csak a falubeliek tudják, meg azok, akiknek esetleg elmondták.

(Attila már másodszor emlegeti, hogy az elkövető tisztában volt a helyzettel, engem pedig ismét elönt a hideg veríték. Egy újságolvasó betörő is pontosan beilleszkedik a képbe, hiszen voltam olyan elővigyázatlan, hogy a nemezeltáborról írt jegyzetemben megemlítettem, mi minden van a kultúrkör épületében. Később tudom meg, hogy a sajnálatos esemény a cikk megjelenése előtt zajlott le.)

Véletlen-e, hogy mindez egy magyar kultúrkörrel történt?

R. M.: Az utolsó eset talán valóban nincs kapcsolatban a többivel. Az első négy betörés azonban ijesztgetésnek, megfélemlítésnek tűnt, különösen ha tudjuk, hogy az egyik a háború ideje alatt volt. Mindannyiszor hírt adtunk, tiltakoztunk a zaklatás, a bizonytalanság miatt és kifogásoltuk a rendőrség passzivitását. Ők azzal magyarázták a tétlenségüket, hogy betörték ugyan, felforgatták a berendezést, de semmit sem vittek el. Azt állították, hogy ilyenkor nincs bűntény, bizonyára részeg fiatalok voltak, akik italt vagy pénzt kerestek. Azt, hogy maga az erőszakos behatolás is bűntény, nem volt érdemes magyarázgatni nekik.

Nagyon elkésérít titeket az illetékesek tehetetlensége...

R. M.: A kultúrkör soha nem akart beférkőzni a helybeli közigazgatás és nagymellényű urinak a kegyébe. Úgy gondoltuk, hogy céljainkat szegényen is jobban meg tudjuk valósítani, mint a hatalmi pártok védőszárnyai alatt. Most azonban koldusbotra jutottunk. A tévét és a videót az Illyés Alapítvány támogatásával vásároltuk, a telefaxot a törökkanizsai Fekete Károly vállalkozó ajándékozta a *Bánáti Újságnak*. Ez utóbbira lenne a leginkább szükségünk, hiszen megbénult az újság munkája, sokkal nehezebben tudjuk az anyagokat feljuttatni Szabadkára. Ma az ünnepségen arról is szó volt, hogy számítógép kellene, de erre gondolni sem merünk. Nem helyezhetjük el ebben a lakatlan épületben. Ha esetleg lenne a falunak papja... Utólag bizonyára felesleges arról beszélni, hogy ha az illetékesek már az első betörés alkalmával energikusabban lépnek fel, az bizonyára útját állta volna a következőknek.

GÖRGŐ ÖRDÖGSZEKÉR (Zárószó helyett)

Azt most nem említették, talán nem is tartozott szorosan a tárgyhoz, hogy a csókai község elöljárói a tiszaszentmiklósi nemezelőtábor létezését sem akarják tudomásul venni. Pedig a községben idén nyáron ez volt az egyetlen tábor, de ha jobban belegondolunk, akkor egész Bánátban is könnyen összeszámolhatjuk az ilyesfajta eseményeket, hiszen volt belőlük vagy három.

Indulunk vissza az udvarban beszélgetők közé, de Benitta még csendben megjegyzi:

– Tudod, hiába törtek be hozzánk, nem hagyjuk magunkat megfélemlíteni. Valamiféle listákról is suttoznak, de ez minket inkább erősít és még dacosabbá tesz.

Az ablak sarokvasára felakasztva szárad egy csokor sóvirág. Illata ugyan nincs, de lila virulása vidámmá teszi a szikes tájat. Talán nem is látjuk tőle az ördögszekeret, amelyet tehetetlenül, gyökértelenül görget a szél?

